

УДК 352.075(477.82-72):[327:005.56

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-9385/2024-3-6>

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ ВОЛИНИ В СТРУКТУРІ МІЖНАРОДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Бортніков Валерій Іванович,

доктор політичних наук,

професор кафедри політології та публічного управління

Волинського національного університету імені Лесі Українки

ORCID ID: 0000-0003-0991-4047

Лозінський Сергій Миколайович,

аспірант кафедри політології та публічного управління

Волинського національного університету імені Лесі Українки

У статті здійснено аналіз форм та змісту участі територіальних громад Волинської області в здійсненні міжнародного партнерства, реалізації регіональних програм і проєктів. Розкриваються напрями спільної діяльності керівництва області й територіальних громад, бізнесових структур, громадських об'єднань та установ у реалізації масштабних міжнародних програм і проєктів. Наводяться фактичні дані щодо кількості міжнародних партнерств, які заключені територіальними громадами Волинської області з багатьма країнами світу. Показано, що найбільше транскордонних угод підписано з громадами Польщі та Німеччини, є співпраця також з муніципалітетами Китаю, США, Франції, Аргентини, Азербайджану тощо.

Однією із найбільш відомих та ефективних спільних транскордонних програм між Україною та Республікою Польща є INTERREG NEXT Польща – Україна, що відбувалася в декілька етапів. У квітні 2024 р. відбулося чергове засідання моніторингового комітету цієї програми. У червні 2024 р. у Любліні проходив 4-й Конгрес органів місцевого самоврядування Тримор'я.

Поступова відмова від викопного вугілля, зелене відновлення енергетичного сектору України та альтернативні моделі розвитку шахтарських регіонів – саме така мета пілотного проєкту, що за дорученням Федерального уряду Німеччини на запит Міністерства енергетики та Міністерства інфраструктури впроваджує Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ), який планується реалізувати в Нововолинській, Литовезькій і Поромівській територіальних громадах Волині.

Щодо міжрегіонального і транскордонного співробітництва, то тут важливу роль відіграють інституції громадянського суспільства, що опікуються проблемами розвитку місцевого самоврядування, громад і територій. У березні 2024 р. за результатами додаткового відбору та проведеного міжнародними експертами оцінювання, новим учасником швейцарсько-українського проєкту «Згуртованість та регіональний розвиток України» UCORD стала Агенція регіонального розвитку Волині.

Ключові слова: Волинська область, міжнародне партнерство, територіальна громада, євроінтеграція, транскордонне і регіональне співробітництво.

Bortnikov Valerii, Lozinskyi Serhii. Volyn territorial communities in the structure of international partnership

An analysis of the forms and content of the participation of territorial communities in Volyn region in international partnerships, implementation of regional programmes and projects has been made in the article. The areas of joint activity of the regional authorities and territorial communities, business structures, public associations and institutions in the implementation of large-scale international programmes and projects has been revealed. The factual data on the number of international partnerships concluded by the territorial communities of Volyn Oblast with many countries of the world has been provided. It has been shown in the article that most cross-border agreements have been signed with communities in Poland and Germany, and there is also cooperation with municipalities in China, the United States, France, Argentina, Azerbaijan, etc.

One of the most well-known and effective joint cross-border programmes between Ukraine and the Republic of Poland is INTERREG NEXT Poland-Ukraine, which has been implemented

in several stages. A regular meeting of the monitoring committee of this programme was held in April 2024. In June 2024, the 4th Congress of Local Governments of the Three Seas Initiative was held in Lublin.

The gradual phase-out of fossil coal, green recovery of Ukraine's energy sector and alternative models for the development of mining regions are the goals of a pilot project being implemented by the German Government on behalf of the Ministry of Energy and the Ministry of Infrastructure at the request of the German Society for International Cooperation (GIZ), that is planned to be implemented in the Novovolynsk, Litovezk and Poromivsk territorial communities of Volyn.

In terms of interregional and cross-border cooperation, civil society institutions that deal with the development of local self-government, communities and territories play an important role. In March 2024, based on the results of additional selection and evaluation conducted by international experts, the Volyn Regional Development Agency became a new participant in the Swiss-Ukrainian project «Cohesion and Regional Development of Ukraine» UCORD.

Key words: *Volyn region, international partnership, territorial community, European integration, cross-border and regional cooperation.*

Вступ. В контексті євроінтеграційного поступу України логічним виглядає активна діяльність органів публічної влади, територіальних громад, бізнесових структур, інституцій громадянського суспільства тощо в налагоджені міжнародного партнерства, участі в міжнародних проєктах на предмет зміцнення міжрегіональної і транскордонної співпраці. Волинь є лідером серед областей України за кількістю міжнародних партнерств. Про це йшлося під час засідання круглого столу «Участь органів місцевого самоврядування у міжнародному територіальному співробітництві в рамках процесу вступу до Європейського союзу» в березні 2024 р., що відбувся за ініціатива Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування.

Під час дослідження автори використовували загальнонаукові та спеціальні методи і підходи. Зокрема, аналіз та синтез, системний, інституційний, структурно-функціональний, проблемно-хронологічний тощо.

Висвітлення проблеми в науковій літературі. Чинником, що забезпечує успіх реалізації міжнародних ініціатив та проєктів на регіональному та субрегіональному рівнях, є комплексний підхід до їх виконання за участі всіх зацікавлених сторін і, насамперед, територіальних громад. Проблема регіонального розвитку в політичному, соціально-економічному та міжнародному аспектах в останні роки є предметом уваги багатьох вчених, зокрема Т. Бевз [1],

В. Бортнікова [2], О. Козюпи [3], М. Лендъел [4], В. Малиновського [5], В. Яремчука [6] та ін. Як зазначає М. Лендъел, пошук шляхів європейської інтеграції України включає, окрім іншого, «здійснення децентралізації, а, отже, вирівнювання повноважень з регіональними та місцевими владами по іншій бік кордону, доступ до більшого переліку програм ЄС, які спрямовані на підтримку транснаціонального співробітництва, що сприяло кращому політичному фону для його розгортання» [4, с. 155]. Попри існування достатньо великого масиву наукової літератури, де розкриваються окремі проблеми регіонального розвитку та міжнародного співробітництва, проблема участі територіальних громад Волинської області в здійсненні міжнародних партнерств фактично перебуває на початковому етапі наукової рефлексії.

Метою статті є аналіз форм та змісту участі територіальних громад Волинської області в здійсненні міжнародного партнерства, реалізації регіональних програм і проєктів.

Основний текст. На Волині укладено удвічі більше партнерств, аніж, до прикладу, в Рівненській області – 37 територіальних громад мають 151 угоду про співпрацю в 17-ти країнах світу. Загалом у чотирьох районах Волинської області існує 54 територіальні громади: у Володимир-Волинському районі – 11, Камінь-Каширському – 5, Ковельському – 23, Луцькому – 15. Найбільше транскордонних угод підписано з громадами Польщі та Німеччини, є співпраця

також з муніципалітетами Китаю, США, Франції, Аргентини, Азербайджану та ін.

Як повідомив голова парламентського підкомітету В. Рубльов, між муніципалітетами Литви та Волині укладено дев'ять угод про партнерство, перша – ще у 1998 р. з Вільнюським повітом. «Існують договори про партнерство Ковельської міської ради з містом Утена, меморандум про взаємовідносини м. Луцьк з муніципалітетом Каунаса та адміністрацією Тауразького району, угода про партнерську співпрацю між м. Нововолинськ та муніципалітетом Кельме» [7].

Розширенню міжрегіонального співробітництва сприяла зустріч щодо співпраці у відбудові України, що відбулася на початку квітня 2024 р. у Люблінському воєводстві Республіки Польща. Волинську область під час переговорів щодо реалізації спільних проєктів представляли заступник голови обласної ради та заступник очільника обласної військової адміністрації. Учасниками зустрічі від України також стали представники Рівненської, Закарпатської, Луганської, Одеської, Хмельницької та Львівської областей. Усі ці регіони мають тісну співпрацю з Люблінським воєводством, а в перспективі мають нагоду поглибити відносини із італійським регіоном Лаціо. «Наші італійські партнери зацікавлені в налагодженні конструктивних відносин із регіонами України, що мають багаторічну, тісну співпрацю із Люблінським воєводством. Керівництво регіону Лаціо має намір узгодити конкретний план дій щодо відбудови України та реалізації майбутніх спільних проєктів», – зауважив віце-маршалок Люблінського воєводства З. Войцеховський [8].

Однією з найбільш відомих та ефективних спільних транскордонних програм між Україною та Республікою Польща є INTERREG NEXT Польща – Україна, що відбувалася в декілька етапів. Першою такою програмою стала Програма Добросусідства Польща-Білорусь-Україна INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004–2006 рр. Наступною була Програма транскордонного співробітництва ЄІСП Польща-Білорусь-Україна 2007–2013. Програма транскордонного співробіт-

ництва Польща-Білорусь-Україна 2014–2020 рр. була найбільшою за бюджетом програмою Європейського інструменту сусідства на сухопутних кордонах ЄС. Її загальний бюджет у 201,4 млн євро дав змогу профінансувати 158 проєктів – десять стратегічних, 65 регулярних, 76 мікропроєктів та сім спеціальних позаконкурсних проєктів.

Програма на період 2021–2027 рр. спочатку була підготовлена у тресторонньому форматі як продовження попередньої плідної та успішної транскордонної співпраці. Однак через використання білоруською владою мігрантів на зовнішніх кордонах ЄС та подальшу участь Білорусі у військовій агресії Російської Федерації проти України у 2022 р., транскордонне співробітництво з Білоруссю було призупинено. Як наслідок, Програма 2021–2027 рр. має двосторонній характер [9].

У квітні 2024 р. відбулося чергове засідання Моніторингового Комітету Програми транскордонного співробітництва INTERREG NEXT Польща – Україна 2021–2027. На перший конкурс у пріоритеті «Довкілля» було подано понад 130 проєктних заявок. За результатами їх розгляду Комітет прийняв рішення про надання гранту для 44 проєктів. Сім з них спільно із польськими партнерами реалізовуватиме Волинська область. Йдеться, зокрема, про спільні рішення Луцького і Білостоцького комунальних водоканалів із безпечної для довкілля каналізації; розвиток зеленої інфраструктури в гміні Ленчна та на Ковельщині; охорону та популяризацію дикої природи та біорізноманіття в Луцьку і Жешуві, а також чотири проєкти спільної діяльності в запобіганні стихійним лихам та кліматичним загрозам на транскордонній території, підготовки екстрених служб до боротьби з пожежами, стихійними лихами, пов'язаними зі зміною клімату, покращення безпеки на транскордонному просторі Польщі та України у сфері порятунку.

Загальна сума передбаченого грантового фінансування тематики «Довкілля» становить майже 82 млн євро. Із заявниками, які приймуть пропозицію співфі-

нансування в обсязі 10 % від загальної вартості проекту, спільний секретаріат програми розпочне процедуру контракування, спрямовану на підписання грантових угод [10].

У червні 2024 р. в Любліні проходив 4-й Конгрес органів місцевого самоврядування Тримор'я. У дводенній зустрічі взяли участь 700 гостей із 12 країн, зокрема України, Іспанії, Хорватії та Литви. 13–14 червня 2024 р. Волинь представляли голова Волинської обласної ради, а також очільник Ковельської райради та Ковельський міський голова. У контексті поточних геополітичних умов, війни, що триває в Україні, а також розпочатого процесу вступу до ЄС, під час дебатів було визначено пріоритети співробітництва регіонів – це охорона здоров'я і навколишнього середовища, енергетична та продовольча безпека, побудова системи ефективного державного управління, збільшення участі громадян в суспільному житті.

Під час панельної дискусії, присвяченій темі посилення залученості громадянського суспільства до покращення якості життя людей та економічного зростання, голова Волинської обласної ради зосередився на викликах, з якими стикаються місцеві громади в Україні. «Загалом вони зводяться до дисбалансу потреб і можливостей, це стосується як сектору економіки, так і сфери надання муніципальних послуг. На економічну активність впливає не лише міграція населення, але й мобілізація, проте життєво важливо наповнювати бюджети і внутрішній ринок. При тому, що через військовий стан обсяги місцевих бюджетів суттєво зменшилися, і діють законодавчі обмеження використання цих коштів, потреби в громадах, через ту ж таки війну, зростають. Стосуються вони насамперед безпекових питань, збереження спроможностей критичної інфраструктури, відновлення зруйнованих об'єктів, піклування про внутрішньо переміщених осіб та соціального захисту найуразливіших категорій громадян. До останнього варто віднести і ветеранську політику, що включає потребу в різних

видах реабілітації та інтеграції в громади тих, хто повертатиметься з війни», – казав Г. Недопад.

Він також зазначив, що в таких умовах міжнародне співробітництво не лише в двосторонньому вимірі, а також у регіональних багатосторонніх форматах та у межах проектів, що реалізуються за рахунок коштів програм ЄС, є важливим інструментом для підтримання економічного, культурного та суспільно-політичного розвитку громад і регіонів, а також формування готовності до викликів, які ставить перед Україною майбутнє членство в Європейському Союзі [11].

Поступова відмова від викопного вугілля, зелене відновлення енергетичного сектору України та альтернативні моделі розвитку шахтарських регіонів – саме така мета пілотного проекту, що за дорученням Федерального уряду Німеччини на запит Міністерства енергетики та Міністерства інфраструктури впроваджує Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ). Експериментальна програма стартувала ще до початку повномасштабне вторгнення РФ в Україну. Її учасниками було обрано шахтарські міста Червоноград, що на Львівщині та Мирноград на Донеччині. Однак російська збройна агресія у лютому 2022 р. змусила переглянути список реципієнтів. Так шанс на допомогу в постгірничій трансформації отримали Нововолинська, Литовезька та Поромівська територіальні громади Волині.

«Сьогодні ми тут, щоб разом з представниками місцевої та регіональної влади, бізнесу, шахтарської спільноти та експертів визначити, як має розвиватися кожна з вугільних громад, детально спланувати, що додасть їм спроможності – створення індустріального парку, навчальних центрів відновлювальної енергетики, осередків розвитку бізнесу тощо та у перспективі спільно реалізувати ці альтернативи», – окреслила головну мету робочої групи керівниця регіонального офісу проекту «Справедлива трансформація вугільних регіонів та зелене відновлення енергетичного сектору України» GIZ Г. Литвин.

Заступник голови обласної ради Г. Пустовіт зі свого боку зазначив, що Волинь долучається до експерименту вже з певним багажем напрацювань: «Ця проблема в регіоні на порядку денному досить давно, і ми готувалися до пом'якшення процесу закриття копалень. У Нововолинську запроваджено зону вільного економічного розвитку для залучення інвестицій, є плани зі створення індустріальних парків та кластеру з переробки. Участь у цьому проєкті дає можливість отримати практичний результат і скористатися досвідом та ресурсами наших німецьких партнерів».

Нововолинський міський голова Б. Карпус розповів, що із вичерпуванням покладів копалень місто зазнало стагнації. І хоч завдяки зоні вільного економічного розвитку в громаді було створено десять нових виробництв, серед міст обласного значення Нововолинськ має найнижчий індекс платоспроможності, а найбільшою проблемою є брак робочої сили. «Зараз ми працюємо над планом просторового розвитку громади, визначили пріоритети, які б стали магнітом для людських ресурсів і дуже розраховуємо на проведення експертизи у рамках цього проєкту, щоб в умовах обмежених ресурсів вкладати максимально ефективно у розвиток спроможностей», – висловив він сподівання.

«27 гектарів нашої громади – це територія шахти № 9, яка з 2015 року перебуває в стані закриття, і це величезний пласт проблем від териконів до комунікації з шахтарями. Та завдяки партнерам ми побачили, що процес трансформації вугільних регіонів може бути насправду справедливим – паралельно із закриттям копалень створюються інші підприємства, що дають робочі місця і нівелюють соціальну напругу. На жаль, у нас це досі не врегульовано на законодавчому рівні. Саме тому ми, шахтарські громади, об'єдналися в Асоціацію вугільних регіонів, щоб відстоювати свої інтереси», – розповіла очільниця Литовезької сільської ради О. Касянчук і запевнила, що громада мріє про створення на базі мережевої та логістичної інфраструктури відпрацьованої копальні

індустріального парку. Її колега – голова Поромівської громади О. Савчук, на чій території вже три десятиліття стоїть довгобудом 10-та шахта, повідомив про виділення землі під будівництво станції сонячної генерації [12].

Щодо міжрегіонального й транскордонного співробітництва, то тут важливу роль відіграють інституції громадянського суспільства, що опікуються проблемами розвитку місцевого самоврядування, громад і територій. Відповідно до вимог Закону України «Про засади державної регіональної політики» для ефективної реалізації регіональної політики, розробки та реалізації проєктів регіонального розвитку та отримання фінансування для таких проєктів (як бюджетного походження, так і за рахунок міжнародних фінансових та грантових проєктів), відповідні обласні ради та обласні державні адміністрації та інші співзасновники можуть створювати Агенції регіонального розвитку (АРР). У 2023 р. розпочала свою діяльність Агенція регіонального розвитку Волині [13, с. 2].

У березні 2024 р. за результатами додаткового відбору та проведеного міжнародними експертами оцінювання новим учасником швейцарсько-українського проєкту «Згуртованість та регіональний розвиток України» UCORD стала Агенція регіонального розвитку Волині. Проєкт «Згуртованість та регіональний розвиток України» UCORD, започатковано у грудні 2022 р. і втілюється він за підтримки Швейцарії компанією NIRAS SWEDEN AB.

Метою проєкту є сприяння скоординованим діям з відновлення та злагодженого регіонального розвитку з боку громадян, бізнесу і органів влади, що покращує якість життя людей, зміцнює стійкість суспільства, мир та соціальну згуртованість в Україні. UCORD зосереджується на трансформації організаційних структур агенцій регіонального розвитку в Україні, а також розбудові їх спроможностей задля утвердження їх ролі провідників та фасилітаторів відновлення, здатних визначати регіональні пріоритети та формувати партнерства

для розробки і втілення проєктів, які сповна реалізують потенціал регіонів.

Наприкінці травня 2024 р. між швейцарсько-українським проєктом «Згуртованість та регіональний розвиток України» (UCORD), Агенцією регіонального розвитку Волині обласною радою та обласною військовою адміністрацією укладено меморандум. Проєкт реалізується через три компоненти: «Регіональний розвиток», «Розвиток потенціалу та екологічних послуг», «Соціальна згуртованість через культуру та залученість громадян». Меморандумом передбачено впровадження проєкту з інституційної підтримки Волинської агенції регіонального розвитку, що триватиме до листопада 2026 р. [14].

Специфікою реалізації міжнародних програм і проєктів є їх фактично необмежена специфікація, що охоплює практично всі сторони суспільного життя – від економіки до збереження життя і здоров'я людей. Головне, що вони спрямовані на вирішення проблем, які мають важливе значення для життєзабезпечення та розвитку окремих територій і з якими місцевій владі, за відсутності міжнародної фінансової та організаційно-методичної допомоги, важко впоратися.

Так, за підтримки уряду Нідерландів на теренах Волині реалізується пілотний проєкт «Розвиток потужності для створення організації водокористувачів (ОВК) з управління водними ресурсами для сталого аграрного виробництва у Волинському регіоні». В лютому 2022 р. прийнято Закон України «Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель», який запроваджує нову організаційно-пра-

вову форму з управління меліоративними системами – організацію водокористувачів (ОВК). Це має бути спілка зацікавлених в ефективній гідротехнічній меліорації на сільськогосподарських землях. Тобто аграрії, на території яких знаходяться об'єкти дренажної мережі, не тільки їх використовуватимуть, а й технічно обслуговуватимуть. При цьому буде можливість залучати інвестиції для розвитку та модернізації меліоративної інфраструктури, підвищувати її ефективність, збільшувати поливні площі, не допускати деградації ґрунтів тощо.

До обговорення результатів апробації проєкту долучилися фахівці з питань екології, водних ресурсів, землекористування і кадастру, агропромислового комплексу, науковці та експерти. Для учасників зустрічі відбувся онлайн-тренінг за участю нідерландських експертів щодо міжнародного досвіду з інтегрованого управління водними ресурсами для аграрних виробників та збереження природного середовища [15].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, Волинська область демонструє прагнення до розширення міжнародних контактів у напрямі розвитку власної економіки, розвитку інфраструктури тощо шляхом залучення міжнародних інвестицій через реалізацію програм і проєктів, де значну увагу приділено міжрегіональному й транскордонному співробітництву. Перспективним є продовження моніторингу міжнародних контактів органів публічної влади та територіальних громад Волині, а також аналіз результатів виконання регіональних програм і проєктів за участі міжнародних партнерів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бевз Т. Регіональна політична еліта Сумщини: цінності, ідентичності, політична поведінка: монографія. Київ: Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2022. 224 с.
2. Бортніков В. Розвиток політичного процесу у Волинській області (1991–2021 рр.). Політичні дослідження. 2022. № 1. С. 72–98.
3. Козюпа О. А. Форми комунікації Волинської обласної ради з країнами Європейської Співдружності у 2021–2023 рр. Літопис Волині. 2023. Вип. 29. С. 194–198.
4. Лендзел М. Політичний вимір транскордонного співробітництва в Центральній Європі на сучасному етапі. Політичні інститути та процеси у країнах Центральної і Східної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: колективна монографія / за заг. ред. Юрія Остапця і

Маріана Токаря; каф. Політ. і держупр.; Ужгород. Нац. ун-т. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2023. С. 133–166.

5. Малиновський В. Я. Реформа децентралізації у Волинській області: монографія. Луцьк: ПП Волинська друкарня». 2021. 352 с.

6. Яремчук В. Регіональна політична еліта: принципи та механізми формування: на прикладі Івано-Франківської області. Політичні дослідження. 2021. № 1. С. 70–89.

7. Волинь – лідер серед областей за кількістю міжнародних партнерств. Волинська обласна рада. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/volyn-lider-sered-oblastej-za-kilkistyumizhnarodnyh-partnerstv/> (дата звернення: 16.06.2024).

8. Регіони Польщі, Італії та України обговорили спільні проєкти. 04.04.2024. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/regiony-polshhi-italiyi-ta-ukrayiny-obgovoryly-spilni-proyekty/> (дата звернення: 16.06.2024).

9. Програма INTERREG NEXT Польща – Україна 2021–2027. Interreg NEXT Poland – Ukraine. URL: <https://pl-ua.eu/ua/pages/586> (дата звернення: 12.06.2024).

10. INTERREG NEXT Польща – Україна: обрано 44 проєкти у розділі довкілля. 19.04.2024. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/interreg-next-polshha-ukrayina-obrano-44-proyekty-u-rozdili-dovkillya/> (дата звернення: 14.06.2024).

11. Ініціативи Трьох морів: визначено пріоритети співробітництва. 13.06.2024. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/inicziatyvy-troh-moriv-vyznacheno-priorytety-spivrobitnytstva/> (дата звернення: 17.06.2024).

12. Трансформація вугільних громад: Волинь приєдналася до пілотного проєкту. 30.05.2024. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/transformacziya-vugilnyh-gromad-volyn-pryuednalasya-do-pilotnogo-proyekty/> (дата звернення: 10.06.2024).

13. Звіт про результати діяльності Агенцій регіонального розвитку у 2023 році. Київ, 2024. 12 с.

14. Волинь підписала чотиристоронню угоду з швейцарськими партнерами. 22.05.2024. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/volyn-pidpysala-chotyristoronnyu-ugodu-z-shvejczarskymu-partneramy> (дата звернення: 30.05.2024).

15. На Волині підсумували результати експериментальної моделі осучаснення і утримання меліоративних мереж. 28.02.2024. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/na-volyni-pidsumuvaly-rezultaty-eksperymentalnoyi-modeli-osuchasnennya-i-utrymannya-melioratyvnyh-merezh/> (дата звернення: 25.04.2024).

REFERENCES:

1. Bezv T. (2022). Rehionalna politychna elita Sumshchyny: tsinnosti, identychnosti, politychna povedinka: monohrafiia [Regional political elite of Sumy region: values, identities, political behaviour: monograph]. Kyiv: In-t polit. i etnonats. doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 224 s. [in Ukrainian].

2. Bortnikov V. (2022). Rozvytok politychnoho protsesu u Volynskii oblasti (1991–2021 rr.). [The development of the political process in the Volyn region (1991–2021)]. Politychni doslidzhennia. № 1. S. 72–98. [in Ukrainian].

3. Koziupa O. A. (2023). Formy komunikatsii Volynskoi oblasnoi rady z krainamy Yevropeiskoi Spivdruzhnosti u 2021–2023 rr. [Forms of communication of the Volyn Regional Council with the countries of the European Commonwealth in 2021–2023]. Litopys Volyni. Vyp. 29. S. 194–198. [in Ukrainian].

4. Lendel M. (2023). Politychnyi vymir transkordonnoho spivrobitnytstva v Tsentralnii Yevropi na suchasnomu etapi [The political dimension of cross-border cooperation in Central Europe at the present stage]. Political Institutions and Processes in Central and Eastern Europe at the End of the 20th and Beginning of the 21st Centuries: a collective monograph / za zah. red. Yuriiia Ostaptsia i Mariana Tokaria; kaf. Polit. i derzhupr.; Uzhhorod. Nats. un-t. Uzhhorod: Polihraftsentr «Lira». S. 133–166. [in Ukrainian].

5. Malynovskyi V. Ya. (2021). Reforma detsentralizatsii u Volynskii oblasti: monohrafiia. [The decentralisation reform in the Volyn region]: monograph. Lutsk: PP Volynska drukarnia», 352 s. [in Ukrainian].

6. Yaremchuk V. (2021). Rehionalna politychna elita: pryntsyipy ta mekhanizmy formuvannia: na prykladi Ivano-Frankivskoi oblasti [Regional political elite: principles and mechanisms

of formation: the case of Ivano-Frankivsk region. Politychni doslidzhennia. № 1. S. 70–89. [in Ukrainian].

7. Volyn regional council (2024). Volyn – lider sered oblastei za kilkistiu mizhnarodnykh partnerstv [Volyn is the leader among the regions in terms of the number of international partnerships]. Retrieved from: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/volyn-lider-sered-oblastej-za-kilkisty-mizhnarodnykh-partnerstv/> [in Ukrainian].

8. Volyn regional council (2024). Rehiony Polshchi, Italii ta Ukrainy obhovoryly spilni proiekty [The regions of Poland, Italy and Ukraine discussed joint projects]. Retrieved from: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/regiony-polshhi-italiyi-ta-ukrayiny> [in Ukrainian].

9. Interreg NEXT (2024). Prohrama Interreg NEXT. Polshcha – Ukraina 2021-2027. [Interreg NEXT Poland – Ukraine 2021–2027 program]. Retrieved from: <https://pl-ua.eu/ua/pages/586> [in Ukrainian].

10. Volyn regional council (2024). Interreg NEXT Polshcha – Ukraina: obrano 44 proiekty u rozdili dovkillia. [Interreg NEXT Poland – Ukraine: 44 projects selected in the environment section]. Retrieved from: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/interreg-next-polshha-ukrayina-obrano-44-proyekty-u-rozdili-dovkillia/> [in Ukrainian].

11. Volyn regional council (2024). Initsiatyvy Trokh moriv: vyznachenno priorytety spivrobotnytstva [The Three Seas Initiative: priorities for cooperation identified]. Retrieved from: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/inicziatyvy-troh-moriv-vyznachenno-priorytety-spivrobotnyctva/> [in Ukrainian].

12. Volyn regional council (2024). Transformatsiia vuhilnykh hromad: Volyn pryednalasia do pilotnoho proiektu [The transformation of coal communities: Volyn joins the pilot project]. Retrieved from: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/transformacziya-vugilnykh-gromad-volyn-pryednalasya-do-pilotnogo-proiektu/> [in Ukrainian].

13. Zvit pro rezultaty diialnosti Ahentsii rehionalnoho rozvytku u 2023 rotsi [Report on the performance of Regional Development Agencies in 2023]. Kyiv, 12 s. [in Ukrainian].

14. Volyn regional council (2024). Volyn pidpysala chotyrystoronniu uhodu z shveitsarskymy partneramy [Volyn signed a quadripartite agreement with Swiss partners]. Retrieved from: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/volyn-pidpysala-chotyrystoronnyu-ugodu-z-shvejczarskymy-partneramy> [in Ukrainian].

15. Volyn regional council (2024). Na Volyni pidsumuvaly rezultaty eksperymentalnoi modeli osuchasnennia i utrymannia melioratyvnykh merezh [The results of an experimental model for the modernisation and maintenance of reclamation networks were summarised in Volyn]. Retrieved from: <https://new.volynrada.gov.ua/2024/na-volyni-pidsumuvaly-rezultaty-eksperymentalnoyi-modeli-osuchasnennya-i-utrymannya-melioratyvnykh-merezh/> [in Ukrainian].